

Latvian A: literature – Standard level – Paper 1
Letton A : littérature – Niveau moyen – Épreuve 1
Letón A: literatura – Nivel medio – Prueba 1

Wednesday 4 May 2016 (afternoon)

Mercredi 4 mai 2016 (après-midi)

Miércoles 4 de mayo de 2016 (tarde)

1 hour 30 minutes / 1 heure 30 minutes / 1 hora 30 minutos

Instructions to candidates

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a guided literary analysis on one passage only. In your answer you must address both of the guiding questions provided.
- The maximum mark for this examination paper is **[20 marks]**.

Instructions destinées aux candidats

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez une analyse littéraire dirigée d'un seul des passages. Les deux questions d'orientation fournies doivent être traitées dans votre réponse.
- Le nombre maximum de points pour cette épreuve d'examen est de **[20 points]**.

Instrucciones para los alumnos

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un análisis literario guiado sobre un solo pasaje. Debe abordar las dos preguntas de orientación en su respuesta.
- La puntuación máxima para esta prueba de examen es **[20 puntos]**.

Uzraksti literāra darba analīzi tikai par **vienu** no tekstiem. Atbildē atsaucies uz abiem izvirzītajiem jautājumiem.

1.

Vilciens ir pēc pusotras stundas, pēdējais, un Arnis žigli samet nepieciešamās mantas mugursomā, aizslēdz dzīvokļa durvis un dodas piektdienas vakara noskaņas pilnajās ielās. Tramvajā sēž pāris varoņu, kas rotājas ar divlitrīgu alus pudeli, apmainīdamies prātulām, kuru jēgā bez attiecīgā šķidruma ribās neizdodas ierubīties. Ar ierastu kustību Arnis izvelk austiņas un izolējas pret sabiedrības skaņām. Telefonā uzzib Dinas rakstiskais priekšlikums doties uz kādu bāru un tur nosist garo nedēļas nogali, taču viņš jau ir izlēmis par labu laukiem. Redzēs. Lāgiem nenāk par sliktu novilkt kādas personiskās robežas. [...]

Kopš tiem laikiem, kad vecmāmiņa pavadīja viņu uz lielo dzīvi, mājupceļš nav daudz mainījies – tik vien, ka perons šķiet zālaināks un arī grantētais ceļš, nogriežoties no šosejas, ar katru gadu vairāk ieaug krūmos. Ceļš nevienam nepieder, tāpat kā apkārtējās nepļautās pļavas. Kā jau pavasarī, viņu acumirkļi ieskauj mitras zemes smarža un tālumā gruzdošu zaļu alkšņu smarža, un tad Arnis aptver, cik ļoti visu ziemu ir ilgojies pēc šīs vietas.

Logi vēl gaiši. Vecmāmiņa sēž virtuvē un klausās radio. Kā allaž, apraudas par vienmēr gaidīto vismīļāko viesi, bet neķeras uzreiz pie kafijas vārīšanas, pārdzīvodama, ka neesot, ar ko Arni pabarot – vakarā paši vien ēduši, tāpēc tikai pliki kartupeļi ar sviestu. Kā pildītams senu rituālu, Arnis pārlicina viņu, ka neba nu ēst atbraucis un ka tieši kartupeļus sen neesot baudījis – zini, kā Rīgā ar tiem darba cilvēkiem, vecmāmiņ, vieni vienīgi makaroni un pelmeņi, jo nemitīgi kaut kur jāskrien. Ar kartupeļiem tomēr ņemšanās, jāmizo, jāvāra, jāgriež, prasa laiku, bet laika nekad nav...

Tad paņem tur, aukstajā skapītī, bleķa bļodiņā uz plaukta, viņa, atspiedusies uz spieķa, norīko un klibo pie plīts. Un iesmel kannā ūdeni, vēls, bet tu jau kafiju visu diennakti vari dzert, jauns vēl! Ar ierastu kustību vecmāmiņa pieslej spieķīti kaktā, aizkur gāzes degli, liek pannu uz uguns, palūdz, lai Arnis salūko arī sviestu, iemet kārtīgu piku, tad apsēžas uz ķebļa un griež kartupeļus pannā. Viņa gan paēdusi, bet kompānijas pēc, pavisam drusku, uzcepšot arī sev – pērngad izauguši tā nekas, vēl turas pagrabā, lai arī saasnojuši. Bet viņš pašā laikā ieradies – rīt jāstāda, lai ap Jāņiem jau var provēt jaunus.

Arnis aplej kafiju, noliek uz galda divus šķīvjus un pasmaida, vienlaikus sajuzdams, kā ledaina roka sažņaudz pakrūti. Paziņu, kolēģu un draugu virtuvēs jau sen vairs nav krēslu vai ķeblišu. Ēdamgaldus aizstājušas skaidu plašu letes, kur iebūvētas elektriskās plīti un izlietnes. Viņa paaudzei maltītes ir zaudējušas vakarēšanas nozīmi, tās tiek baudītas pie tādas vai citādas kvalitātes kinofilmām, stilīga seriāla vai ikvakara ziņām. Ja televīzijas vai interneta nav pie rokas, tad ēdienreizei allaž somā tur kādu intelektuālu žurnālu. Vissliktākajā gadījumā noder interneta portālu ziņas mobilajā telefonā. Pusdienas visi paēd laikā, kad pārvietojas no punkta A uz punktu B, dažkārt tās aizmirstas pavisam, citreiz var apmierināties ar negaršīgo, taču it kā veselīgo ēdienu, ko piedāvā birojekas lejasstāva ēdināšanas firma, un arī tad jāņem līdzi ekseļa tabulas, reklāmas plāni vai projekta uzmetumi un jādiskutē par to visu ar kolēģiem. Brokastis dzīvoklī viņš neēd, jo miegs nāk tikai no rītiem un celšanos gribas novilcināt līdz pēdējam brīdim.

40 Vecmāmiņas mājās vēl ir iepriekšējais gadsimts, kad maltītes ir noteiktos laikos, tās ietur visi mājinieki kopā, un ēdot ir jāsarunājas, jāizstāsta pārējiem par savu dienu, nedēļu vai iepriekšējiem mēnešiem – atkarībā no tā, cik sen pie galda, kas pārklāts ar tīru, lai arī vietumis sagraizītu dzeltenu vaskadrānu, sēdējis vissenāk te nebijušais ciemiņš. [...]

45 Naktī Arnis nespēj iemigt, ir pārāk kluss. Viņš ceļas, iet pagalmā ievilkt kādu dūmu un mirkli kā apburts skatās uz debesīm, kurās mainās zilie, pelēkie un melnie toņi. Uzplaiksnī arī pa kādai zvaigznei, pavasara naktīs gan vienmēr šķitīs, ka to ir pavisam maz. Stāvēdams zem saviem kokiem, ar muguru atspiedies pret ozolu, kuru pazīst no puišeļa gadiem, tieši te, šajā vietā, ar skatu uz tumšzilajām debesīm un kurmju izārdītajām pļavām, viņš aptver, ka varbūt vēl nav par vēlu uzrunāt Visaugstāko, lai varētu atgriezties pie vienīgā, uz kuru iespējams pajauties, pie vienīgā, kurš nekad neuzgriezīs muguru, pie vienīgā, kurš vienmēr atzvanīs laikā, pie vienīgā, kuru nekad neskars nāve, jo to viņš jau sen kā ir uzvarējis.

Ilze Jansone, *Vienīgais* (2015)

- (a) Komentē šī fragmentā būtiskākās tēmas.
- (b) Komentē, kā autore izmanto formālos un stilistiskos izteiksmes līdzekļus, lai parādītu šī prozas fragmenta centrālos problēmjautājumus?

2.

Zemei

- Lūk, strazdi aizsvelpjas, ikvienam ziņodami:
Klāt laukos pavasars! Kur beidzas mūŗa nami,
Slīd saule debesīs kā priekā starodama,
Kūp zeme smaržīgi zem viņas garodama.
- 5 Es mūrus pametu: sauc mani cīruļtreļas
Un birzes skanīgās, kas slaidas augšup ceļas.
Man mēmi smaida lauks, tvīkst miklā zeme gaidās,
Vēl arkls man nepierasts un manās rokās svaidsās.
„Velc, bērī,“ uzsaucu. Un iet viņš smagos soļos,
- 10 Un zeme pašķiras, un lemesis čirkst oļos;
Gulst taisni velēnas vēl valģanas un smagas,
Es kalnā apstājos pēc savas pirmās vagas.
Pret grezņiem vakariem nu izmainīts ir lemess,
Es esmu zemes dēls un atgriežos pie zemes!
- 15 Pie malas studijas, un kantoŗus, un dzeju,
Lūk, zeme mani sauc: es paklausu un eju!
Te briedīs dzīvība, te druva pāri lģgos,
Drģz glaudīs briedģgs vējš tai matus nemierģgos.
Ko meklēt pilsētā? — Gars stģdz tur asnos vāros,
- 20 Vai tēva arkls lai rūs? — Es viņam nepieskāros,
„Ē, manu bērī, velc! Vēl guļ tev kaulos ziema,
Lūk, jautri čaloģot, nāķ meitenes no ciema!“
Čirkst atkal lemesis un apģrieķ zemes slāni,
Kūp saulē pakalni, kūp manam bērīm sāni...

Leonģds Breiķģs, *Skanoģie ūdeņģ* (1931)

- (a) Komentē, kā dzejolģ parādās pilsēta un lauki?
- (b) Komentē autora izmantoto stilistisko ģpatnģbu lietoģumu šajģ dzejolģ.
-